

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus De Virtutibus Moralibus, De Justitia Et Jure Et De
Contractibus

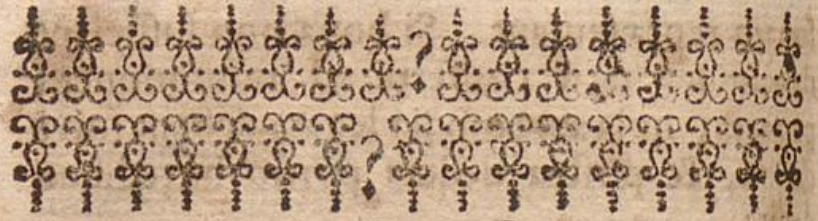
Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDCCXXXIII.

VD18 90392159

Cap. I. De Natura, divisione, & effectu Contractûs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40993

TRACTATUS
DE CONTRACTIBUS,
PARS PRIMA.

De Contractibus in genere,

CAPUT PRIMUM.

*De Natura, divisione, & effectu
Contractus.*

Q. I. *Quid est Contractus?*

Resp. **Q** Contractus latè sumptus idem est ac Pactum, quod L. 1. ff. de Pact. definitur: duorum, pluriúmve in idem placitum consensus, obligationem scilicet pariens, vel in utraque parte, ut venditio, vel saltem in una, ut promissio gratuita acceptata. Contractus strictè sumptus est pactum obligationem mutuan inducens: sive est duorum, vel plurium in idem consensus ac Conventio, obligationem mutuan pariens, ex L. 19. ff. de Verb. Signi.

ubi

ubi dicitur esse *ultra citroque obligatio*. Hinc contractus strictè sumptus differt à pacto, quòd hoc præscindat à mutua obligatione, ille verò semper mutuam inducat.

Q. 2. Quenam requiruntur ad valorem Contractus?

Resp. Quatuor 1. *Habilitas personarum ad contrahendum.* 2. *Capacitas rei, ut contractui subjiciatur.* 3. *Consensus mutuus, & quidem signo externo expressus; nam per contractum homo homini obligatur more humano, qui est ut signo sensibili explicet alteri consensum internum, qui ab eo acceptetur.* 4. *Forma substantialis à jure præscripta, si aliqua sit constituta: nam nulla res potest subsistere sine sua forma substantiali: alioqui illa forma simul esset substantialis, & non esset.*

Q. 3. Quomodo dividuntur Contractus?

Resp. Dividuntur 1. *In formalem, seu expressum, & virtuales, seu implicitum.* Contractus formalis, seu explicitus est ille, quo duo, vel plures expressè conveniunt de eadem re cum obligatione mutua, vel saltem unius erga alterum. Contractus virtualis, seu quasi contractus est, cum tacitè suscipitur obligatio Justitiæ ex facto aliquo licito, v. g. absentis negotiorum gestione, hæreditatis aditione,

vel ex acceptione officii, aut muneris absque ulla expressa pactione, qualem obligationem in se recipiunt Princeps, Magistratus, Prælati, Tutor, negotiorum Gestor, Medicus, Advocatus, Administrator, Artifex, &c. Qui enim officium ad aliorum commodum spectans suscipit, eo ipso se obligat ad procurandum bonum alterius, in cuius gratiam exercetur; & sæpè alter obligatur vicissim erga illum vi legis, aut consuetudinis, aut pacti saltem impliciti. Iste Conventiones tacite vocantur quasi contractus, eorumque vim habent in ordine ad obligandum ex Justitia.

2. In nominatum, & innominatum. Contractus nominatus est, qui nomen proprium habet, ut emptio, locatio, &c. Innominatus est, qui tantum habet genericum nomen: ut pacti, contractus: hujus sunt quatuor species scilicet, *do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias*. L. 5. ff. de Præscrip. verb.

3. Ingratuitum, & onerosum. Gratuitus est ille, in quo nihil rependitur, seu in quo nullum intercedit pretium, aut merces, ut commodatum mutuum, &c. Onerosus est in quo aliquid rependitur, seu in quo dans accipit pretium, aut mercedem, ut emptio, locatio, &c.

4. In contractum bonæ Fidei, & stricti juris. Contractus bonæ Fidei dicuntur ii, in quibus servari debet non solum id, de quo contractum est, sed etiam id, quod æquum bonumque

judici videtur, quamvis non sit expressum in contractu: quia in iis bona fides spectatur in ordine ad aliquid vel restituendum, vel reficiendum, vel compensandum, vel praestandum; tales sunt emptio, venditio, locatio, conductio, depositum, commodatum, mandatum, societas, pignus, permutatio. Contractus stricti juris sunt ii, in quibus agitur in rigore verborum, seu juris scripti, prout scilicet in contractu, vel dispositione fuit expressum, & de quo conventum est: tales sunt mutuum, stipulatio, donatio, promissio liberalis, legatum, testamentum, emphyteusis, &c.

5. In nudum, & vestitum. Nudus est mera conventio carens firmamento, quo pariat actionem in foro externo: talis est contractus omnis innominatus antequam sit ex altera parte impletus, nisi accedat formula stipulationis, vel juramentum. Vestitus est conventio innixa aliquo firmamento, vi cujus pariat actionem civilem, qualia sunt scriptura, testes, juramentum.

6. In eos, qui re, seu traditione rei perficiuntur, ut mutuum, commodatum, precarium, depositum, pignus. Et in eos, qui solo consensu perficiuntur, cujusmodi sunt emptio, venditio, locatio, conductio, societas, mandatum, emphyteusis, &c.

7. Demum in purum, cui nullum additur accidens, hoc est, qui sit sine conditione, modo, sine solutione ad diem, &c. Et non pa-

rum, cui additur accidens; & hic quintuplex est. 1. Dicitur ad diem, cum præfigitur dies, ante quem non oriatur obligatio solvendi, vel tradendi, aut actio. 2. Sub modo cum additur modus sub quo contractus obliget, v.g. dono tibi hunc equum cum hac obligatione, ut loces domum tuam Titio. 3. Ad causam, cum fit ob aliquam causam. 4. Ad demonstrationem, cum apponitur aliquod signum ad rem, vel personam ostendendam. 5. Sub conditione, cum apponitur aliqua conditio.

Q. 3. Quænam est materia Contractuum?

Resp. Omnia bona, quorum quis, & dominium, & administrationem habet: nam bona illa possunt transferri in dominium, & administrationem, vel usum alterius.

Q. 4. An omnis contractus obligat in conscientia?

Not. 1. Effectus contractus est obligatio, quæ definitur, Juris vinculum, quo astringimur ad aliquid dandum, aut faciendum, aut patiendum, vel non dandum, aut non faciendum. Triplex est obligatio. 1. Merè naturalis, quæ nascitur ex solo Jure naturali, & semper obligat in conscientia, sed non parit actionem in foro externo, 2. Merè civilis, quæ parit actionem in foro externo, ob aliquam præsumptionem falsam, sed non obligat in con-

conscientia. 3. Mixta, quæ & obligat in conscientia, & parit actionem in foro externo.

Not. 2. Contractus solubilis potest ex mutuo contrahentium consensu dissolvi, L. 35. ff. de Reg. Jur. quia uterque contrahens potest cedere Jure suo. Unus tamen obligatus non potest seorsim ab alio resilire, l. 5. Cod. de Obligat. nam alter habet jus in illum vi contractus.

Resp. Omne pactum validum etiam nudum, parit obligationem in conscientia, licet in foro externo non tribuat actionem, nisi juramento confirmetur. *Est communis.* Quia 1. ad talem obligationem, supposita materiæ capacitate, & personarum habilitate, ex natura rei sufficit consensus mutuus signo externo declaratus; nam per illum datur alterutri, vel utrique jus aliquod, quod violare non licet. Nec plus Jure gentium requiritur. *Quid enim tam congruum Fidei humanæ, quam ea, quæ inter eos placuerunt, servare?* L. 1. ff. de Pact. 2. cap. 1. de Pactis, generaliter deciditur pacta esse custodienda, & ad id paciscentes censurâ compellendos. 3. Lex divina etiam naturalis obligat ad servandam fidem datam; eamque fallere intrinsecè malum est. 4. Alioqui periret bona fides, sine qua stare nequit societas humana.

Dixi, *validum*, nam omnis contractus Jure positivo absolutè irritus nullam parit obligationem in conscientia: quia revera nullus

est; & perinde se habet, ac si factus non esset: cum annullatus sit per legitimam potestatem, cui voluntates, & bona subditorum subjiuntur. Quòd si contractus non sit ipso facto irritus, sed tantum irritandus, obligat in conscientia, donec à iudice irritetur.

Q. 5. An qui habuit animum contrahendi, sed cum voluntate expressa non se obligandi, manet obligatus?

Resp. Si voluntas contrahendi prævaleat voluntati non se obligandi, sitque magis efficax, & absoluta, tunc verè obligatur; nam tunc fit verus contractus, qui necessariò parit obligationem; si verò posterior voluntas prævaleat priori, vel utraque sit æqualis, tunc nullus est contractus; quia deest voluntas efficax verè contrahendi, cum essentialè sit contractui inducere obligationem. Sed tunc ratione injuriæ, qua injustè proximum tecum bona fide contrahentem decepisti, teneris præstare id, quod ei exterius promisisti: nam teneris tollere injustam deceptionem, habendo voluntatem veram te obligandi, & eam implere, si alter velit.

Q. 6. An contractus sine solemnitatibus à jure requisitis factus ligat conscientiam?

Not. Solemnitates sunt quidam ritus, seu con-

conditiones, quæ secundum leges in contractibus adhiberi debent, v. g. certus numerus testium, &c.

Resp. Contractus defectu solemnitatis Jure positivo invalidus non obligat in conscientia, & nullus est in utroque foro: quia est sufficiens potestas in Ecclesia, & in Rep. ad invalidandos actus subditorum, & ad præscribendam formam in contractibus, qua sublata non obligent; nam hæc potestas valdè expedit, imò necessaria est ad bonum commune, & ad rectam administrationem; & voluntas, ac bona subditorum subjiciuntur potestati legislativæ in ordine ad bonum commune, & rectam illorum gubernationem. Patétque ex praxi, v. g. in matrimonio clandestino, in contractu pupilli sine tutoris auctoritate, &c.

Cognoscitur autem contractum esse invalidum vel ex verbis legis, aut consuetudine, vel si judici constaret nullam in eo esse fraudem, & tamen censeretur nullus.

Observe 1. in omni contractu servari debent leges, ac consuetudines loci, in quo fit, ex cap. ult. *de foro compet.* & l. 6. ff. *de evict.* 2. In contractu apponi possunt onera, & obligationes ei ex naturæ rei non annexa, modò non repugnent naturæ talis contractûs, nec lege prohibeantur: quia quisque potest Jure suo cedere, & se obligare ad id ad quod aliàs non teneretur. Sed debent onera illa compensari,

cum sint pretio aestimabilia: alias non servaretur aequalitas. Apposita autem impleri debent ex iustitia, juxta reg. 85. Jur. in 6. *Contractus ex conventionem legem accipere dignoscuntur*, & l. 1. ff. *depos.* 3. Non omnis contractus factus contra legem est invalidus, nam multa fieri prohibentur, quae facta tenent, ut constat ex Jure: sic valet venditio rei jam alteri venditae, sed nondum traditae, quamvis sit illicita.

Q. 7. *An contractus invalidus firmatur juramento, & obligat ex iustitia?*

Not. 1. Aliud est juramentum esse validum, & aliud contractum juramento firmari. Juramentum est praecise validum, quando servari debet ob honorem Dei adducti in testem, quamvis per illud nullum jus acquirat is, in cuius favorem factum est: unde induerit solum obligationem religionis, quae tota respicit Deum, nec transit ad haereditatem, utpote personalis, tolliturque Juramenti relaxatione. Juramentum vero firmat contractum, quando validum contractum efficit, ideoque non solum inducit obligationem religionis, sed etiam Justitiae, & jus tribuit alteri. Unde obtentam Juramenti relaxationem, remanet obligatio Justitiae orta ex contractu valido, quae transit ad haereditatem, utpote realis, ex l. 8. ff. *de peric. & commodo rei venditae.*

Not.

Not. 2. Juramentum five firmet contractum five non, est validum, & obligat, quando potest servari sine peccato, & damno alterius, ex cap. 8. & 28. *de Jurejur.* quia reverentia Deo debita id exigit, ne Deus, quantum in nobis est, reddatur testis falsitatis.

Resp. I. *Ex communi*, contractus vi, metu injusto, vel dolo extortus, vel injuriam continens ex parte illius, cui juratur, non firmatur Juramento, ita ut rescindi non possit, ex cap. 28. *de Jurejur.* quia qui injuriam intulit, tenetur Jure naturæ eam refarcire, & restituere alium in priorem statum, ac libertatem; ideoque remittere Jus ex promissione acquisitum, si quod sit. Unde talis non habet jus firmum, & irrevocabile, Juramentum enim non tollit injuriam acceptam; sed jurans potest ob injuriam acceptam petere, & obtinere relaxationem Juramenti, qua obtenta cessat omnis obligatio. Hinc quamvis usuræ juratæ solvi debeant ex obligatione religionis, cap. 6. *de Jurejur.* cum licitè solvi possint: tamen promissio illas solvendi non firmatur Juramento, nec usurarius Jus ullum ad illas acquirit, sed tenetur solutas restituere, ex cap. *il.* idem dic de promissione facta furi ex metu ab eo injustè incusso.

Resp. II. Contractus Jure naturali invalidi non firmantur Juramento. Patet, nam Juramentum non mutat naturam illorum, nec potest

test supplere defectum substantialem, propter quem sunt irriti.

Resp. III. Contractus solo Jure positivo irritus non firmatur Juramento, si irritatio facta sit immediatè, & principaliter propter bonum commune. *Est communis.* Prob. tum ex cap. 12. de Foro compet. ubi dicitur Clericus non posse etiam cum Juramento renunciare privilegio fori, cum hoc principaliter concessum sit ordini, & statui Clericorum, & Juri, seu beneficio publico privatorum pactio derogare non possit: tum quia tunc eo ipso contractus est in detrimentum communitatis, ac proinde res promissa non potest licitè præstari: & sic Juramentum nullius roboris est, ex cap. 28. de Jurejur.

Si verò irritatio facta sit immediatè, ac principaliter propter utilitatem privatam contractuentium, tunc juxta multos contractus Juramento firmatur, modò absit injustitia ex parte illius, cui juratur. Quia I. tales contractus accedente Juramento transferunt dominium, & dant actionem, tum ex Jure civili, L. Sacramenta, cod. si adversus vendit. ibi: *Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis inviolabiliter custodiantur:* tum ex Jure canonico, c. 2. de Pact. in 6. & ex c. 28. de Jurejur. ubi Pontifex declarat contractum, quo uxor consentit in alienationem fundi dotalis, qui Jure positivo irritus est, servari debere, si accesserit juramentum
sine

sine vi, & dolo præstitum. Igitur cum jura tunc negent jus repetendi, & reclamandi, quod concedunt quando juramentum dolo, vel metu, extortum est, agnoscunt Jus Justitiæ tunc oriri, & volunt valere contractum ob reverentiam juramenti. 2. Quisque potest renunciare favori pro se directè introducto per legem, nisi ob aliquam causam id prohibeatur: licet enim cedere juri & bono privato, cujus domini sumus. Ergo posita tali renunciatione, perinde est ac si non esset Jus positivum: at Jure positivo secluso contractus illi sunt ex natura sua firmi, & validi, ideoque perinde obligant ex Justitia, ac si per leges non fuissent irritati.

Si tamen legislator ita irritaret contractum, ut nullam vim habere vellet in conscientia, quantumvis contrahentes velint, tunc non firmabitur Juramento: quia subditus non potest derogare potestati, ac voluntati legislatoris; & Juramentum, cum sit accessorium contractui, non potest facere, ut id, quod non est, valeat.

Q. 8. An, & quomodo obligant contractus ad diem, sub modo, ad causam, & ad demonstrationem?

Resp. I. Contractus ad diem, inducit statim obligationem, quam tamen debitor non tenetur complere ante diem præfinitum. Contractus

tractus verò ad diem incertum, v. g. *cùm nupseris, cùm navis ex Indis venerit*, suspendit consensum, & obligationem, nam resolvitur in conditionalem, v. g. *si nupseris*, Sc. L. I. ff. de *condit. & demonstr.*

Resp. II. Contractus, *Sub modo* obligat statim nec irritus est, etiamsi modus non impleatur, nisi appositus sit sub annulatione donationis, vel legati. Nam modus dispositionem perfectam supponit, & consequitur, non autem illam suspendit; in quo differt à conditione: modus enim est quoddam onus adjectum dispositioni, quo alter gravatur ad aliquid præstandum. Est tamen gravis obligatio ex Justitia talem modum præstandi.

Resp. III. Contractus seu dispositio facta ad causam, nulla est, si causa finalis non subsistat; quia non est voluntas dandi, seu alienandi, nisi sub conditione, si causa finalis subsistat; & sublatâ causâ volendi non est volitio. Hinc res data ob causam retineri non potest causâ non subsecutâ. At valet dispositio, si sola causa impulsiva deficiat: quia dispositio non fit sub conditione illius, & subsistente motivo principali, ac finali volendi, subsistit dispositio.

Resp. IV. Error, seu falsitas in demonstratione, non vitiat contractum, seu dispositionem, modò demonstratio non apponatur per modum conditionis, nec error sit circa substantiam rei, contractûs, seu personæ: nam talis error non tollit consensum circa substantialia,

tialia. Idem dic, quando constat de re, & persona, cui dispositio fit, l. 17. & 33. ff. de condit. & demonstr. quia demonstratio fit ad peculiari- ter indicandam rem, de qua fit dispositio, & personam, cui fit: quare si aliunde de utraque constet, non oberit falsitas. Hinc valet hæc dispositio: dono, vel lego Titio equum me- um, quem emi Parisiis, licet alibi emerim, vel prædium propè urbem situm constans quin- quaginta jugeribus, licet non tot constet. At dum res, quæ demonstratur, non existit, nulla est dispositio defectu materiæ; ut si dicas: do- no, vel lego Titio pecuniam, quam in tali loco habeo, cum ibi nullam habeas.

Q. 9. *Ad quid obligat contractus alternativus, seu sub disjunctione?*

Resp. I. Si disjunctio cadat in res diversæ speciei, v. g. promitto tibi bovem, vel equum, ambæ manent sub obligatione, sed disjunctivè pro arbitrio promissoris, ex l. 10. ff. de Jure dotium, & reg. 70. Jur. in 6. ibi: *in alternativis debitoris est electio: & sufficit alterum adimpleri.* Una autem pereunte tenetur promissor dare, quæ superest, nec sufficit dare pretium rei de- structæ, modò creditoris culpâ non perierit. Si autem alternativa detur in res ejusdem spe- cie, seu quæ differunt solùm secundum plus, & minus, v. g. centum, vel quinquaginta au- reos, aut in tempus, v. g. post annum, vel bien-

biennium, debetur solum id, quod minus est, l. 109. ff. de verbor. oblig. ibi: *si ita stipulatus fuero, decem, aut quindecim dabis? decem debentur. Item si ita, post annum aut biennium dabis? post biennium dabis. Quia in stipulationibus id servatur, ut quod minus esset, quodque longius esse videretur in obligationem deductum.*

Hinc si per errorem majus datum fuit, restitui debet. Si vero disjunctio cadat in personas, v. g. si dones centum Petro vel Paulo, debentur quinquaginta utrique ex jure novo, L. 4. cod. de verb. & rer. signif.

Q. 10. An, & quando contractus sub conditione valet, & obligat?

Resp. I. Contractus seu dispositio sub conditione de presenti vel praeterito, valet, & obligat statim, si conditio extat, vel extitit. Ita omnes. ex l. 37. ff. de rebus credit. quia posita conditione dispositio transit in absolutam, & ei aequivalet: nam ponitur consensus, qui minimè suspensus est. Idem docet communis sententia, si conditio sit de eo, quod necessario futurum est, l. 9. ff. de novat, quia (ut ait S. Thom. in 4. dist. 29. a. 3.) *talia futura jam sunt praesentia in suis causis, & jam in praesenti verum est, quod hoc futurum sit, ac proinde conditio censetur praesens: ut do, vendo tibi, si es moriturus, si sol cras oriatur. Si autem conditio de praesenti, vel praeterito non est, nec*

est, nec fuit posita, juxta omnes non valet contractus, *Instit. de verbor. oblig.* quia non datur consensus nisi dependenter ab illa conditione posita, qua proinde deficiente, non est consensus. Hinc non posita conditione nulla est hæc donatio: dono tibi hunc equum, si negotium meum fideliter gessisti, dum hoc falsum est.

Resp. II. Si conditio honesta, & possibilis sit de futuro contingenti libero, contractus non obligat ad præstandam rem promissam ante impletam conditionem. *Ita omnes.* Quia disponens sub conditione non intendit se obligare, nec disponere nisi illâ positâ. Non potest tamen resilire ante tempus præfinitum, sed tenetur conditionis eventum expectare: nam conventio ad hoc statim obligat absolute, & in hoc videntur omnes convenire, inquit De Lugo. Quod si impediat conditionem, nihilominus alteri obligatur, ex L. 85. ff. de verbor. oblig. & ex Reg. Jur. 66. in 6. ibi: *cum non stat per eum, ad quem pertinet quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset.* Si verò conditio suo tempore impleatur, contractus juxta multos obligat jam absolute sine novo consensu, ex l. 11. ff. *Qui potiores. in pign.* & ex l. 7. de contrah. empt. ibi: *conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio.* nam tunc ponitur id, quo posito quis prius voluit obligari ac disponere. Si tamen in contractu matrimonii,

& in aliis, qui non solo consensu, sed traditione perficiuntur, consensus ante conditionem impletam revocatus sit, non valebunt sine novo consensu: quia traditio fieri nequit sine consensu eius, qui rem traditurus est, & consensus ante conditionis eventum revocatus est, ideóque jam non permanet moraliter. *De Lugo.* Si autem conditio non fuerit posita tempore præfinito, contractus jam non obligat, & in irritum recidit: quia contrahens sub conditione, non intendit se obligare, & disponere illá non positá. Dispositio autem prudens ex hominis libera voluntate, non aliter obligat, quám disponens intendit.

Porro sola conditio expressa reddit contractum, ac dispositionem conditionalem, non autem tacita, & quæ est intrinseca contractui, ex l. 99. ff. *de Condit.* & *Demonst.* unde tacita non suspendit obligationem.

Resp. III. Conditio impossibilis invalidat contractum, & dispositionem, exceptis matrimonio, & dispositionibus ultimæ voluntatis ex l. 31. ff. *de oblig.* & *act.* & *ex instit.* Quia contrahens sub conditione non vult obligari ac disponere nisi ea conditione posita: cum autem conditio impossibilis nequeat poni, nunquam ipse poterit obligari, & sic voluntas non potest efficaciter tendere in obligationem sub conditione, quæ apprehenditur ut impossibilis. Idem dic si conditio sit de re illicita facienda: tum quia in jure conditio turpis

pis habetur impossibilis, cum illud solum legitime possimus, quod licite possumus: tum quia nemo potest obligari ad peccandum, & ad id præstandum, quod per se inducit, & allicit alium ad peccandum: idem est, si conditio sit contra substantiam contractus: nam impedit consensum substantialem in ipsum contractum.

Excepi 1. Matrimonium, quia *c. ult. de con-*
dit. Greg. IX. statuit, *ut conditiones appositæ in*
matrimonio, si turpes, aut impossibiles fuerint, de-
beant propter ejus favorem pro non adjectis ha-
beri. Ergo illis non obstantibus valet matrimo-
nium secundum præsumptionem fori externi
supponentis tales conditiones non serio adjici.
Valet etiam in foro interno, si contrahentes
habeant intentionem generalem contrahendi
secundum leges Ecclesiæ prævalentem alteri
intentioni particulari.

Excepi 2. Ultimas voluntates, ut sunt te-
stamentum, legatum, & donatio mortis cau-
sâ. Nam in illis conditiones impossibiles,
vel turpes ex Juris dispositione habentur pro
non adjectis, & dispositio testatoris manet ab-
soluta, & valida, *ex l. 1. 6. 9. & 14. ff. de condit.*
instit. & ex Instit. de hered. Instit. Eò quòd
intentio disponentis non censeatur his condi-
tionibus alligata. Quod etiam valet in foro
interno saltem nisi constet de contraria volun-
tate disponentis: nam homo rectè præsumi-
tur voluisse validè, & secundum leges dispo-

nere de rebus suis, nec voluisse mori intestatus, nec in re tanti momenti ludere, & joculari faciundo actum irritorium: & ideo merito censetur ex errore potius, quàm joco talem conditionem adjecisse, putando esse possibilem, & honestam, eoque fuisse animo, ut si impossibilem, vel turpem esse sciret, eam non apponeret, aut saltem eam non exigeret, si alias dispositio esset nulla.

Not. In ultimis voluntatibus pro non adjecta etiam habetur hæc conditio, *si non nups-erit.* L. 100. ff. de condit. & demonstr. Idque in favorem matrimonii, ut resp. augeatur. Sed postea Jure Codicis hoc restrictum est ad primas nuptias, ita ut in secundis hæc conditio vim habeat, & si contra facias, legatum amittas, authent. *Cui relictum*, Cod. de indicta viduit. Item hæc conditio, *si religionem non ingrediaris*, etiam pro non adjecta habetur ex authent. *de Sanct. Episcop.* cap. 37. in favorem religionis, qui est status majoris perfectionis. Hinc si mulieri relictæ sint mille aurei, *si nups-erit*, ei tradi debent, licet religionem ingrediatur.

CAPUT II.

De consensu ad valorem contractus requisito.

Q. I. **Q**uam, & qualis consensus requiritur ad valorem contractus?

Resp.